

TIESNEŠU DISCIPLINĀRKOLĒGIJAS LĒMUMS

Rīgā 2022.gada 2.jūnijā

Tiesnešu disciplinārkolēģija šādā sastāvā:

sēdes priekšsēdētājs Valerijs Maksimovs

kolēģijas locekļi Kaspars Berķis, Ilze Freimane, Inguna Preisa, Ilona Rūķe, Līvija Slica, Alla Šilova, Aivars Uminskis,

pieņemot Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesnesei Sandrai Meliņai, tieslietu ministra pilnvarotajai pārstāvei Egītai Ginterei,

izskatīja disciplinārlietu, kas ierosināta ar Augstākās tiesas priekšsēdētāja Aigara Strupiša 2022.gada 3.maija lēmumu pret Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesnesi Sandru Meliņu par tīšu likuma pārkāpumu un/vai rupju nolaidību.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Augstākās tiesas priekšsēdētāja A. Strupiša 2022.gada 3.maija lēmumu, pamatojoties uz Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 1.panta pirmās daļas 1. un 2.punktu, 3.panta pirmās daļas 1.punktu, ierosināta disciplinārlieta pret Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesnesi Sandru Meliņu par tīšu likuma pārkāpumu un/vai rupju nolaidību. Lēmumā norādīti turpmāk minētie apstākļi.

[1.1] Augstākajā tiesā 2021.gada 8.decembrī saņemts Tieslietu ministrijas ziņojums par Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesnesei S. Meliņai rīcību, izskatot iespējamā prasītāja [...] pieteikumu pret iespējamo atbildētāju [...] par prasības nodrošināšanu pirms prasības celšanas.

[1.2] Pārbaudot ziņojumā norādītos apstākļus, konstatēts, ka ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesnesei S. Meliņai 2021.gada 3.jūnija lēmumu noraidīts iespējamā prasītāja [...] pieteikums par prasības nodrošinājumu pirms prasības celšanas un pieteikuma izskatīšanā pieļauti turpmāk minētie pārkāpumi.

[1.2.1] Tiesnese tīši pārkāpusi Civilprocesa likuma 5.panta sesto daļu, kas noteic, pienākumu ņemt vērā judikatūru. Pārkāpums izpaužas tādējādi, ka tiesnese lēmumā norādījusi, ka lēmums ir pārsūdzams.

[1.2.2] Tiesnese, pieņemot lēmumu, ir vērtējusi iespējamās atbildētājas paskaidrojumus un, dodot iespēju potenciālajai atbildētājai iepazīties ar pieteikumu par prasības nodrošināšanu pirms prasības celšanas, ir pārkāpusi likuma „Par tiesu varu” 28.³ panta pirmo daļu un Informācijas atklātības likumu.

[1.2.3] Tiesnese ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 230.panta ceturto daļu, nesniedzot lēmuma argumentāciju.

Lēmuma motīvu daļā tiesnese citējusi Civilprocesa likuma tiesību normas, atsaukusies uz teorētiskajām atziņām, tiesu praksē nostiprinātajiem principiem un publikāciju žurnālā „Jurista vārds”, bet faktu konstatēšana un argumentācija pēc būtības lēmumā nav iekļauta. Lēmumā iekļautās vispārīgās frāzes par pušu diametrāli pretēju viedokli un atsauce uz prasības pirmšķietami juridisko pamatojumu, neliecina, ka tiesnese būtu iedziļinājusies pieteikumā

norādīto apstākļu izvērtēšanā, vērtējusi iespējamās sprieduma izpildes apdraudējumu un analizējusi tam pievienotos pierādījumus. Līdz ar to lēmums nav motivēts likumā noteiktajā kārtībā un apmērā. Tādēļ pārkāpums uzskatāms par rupju un tīšu, jo tiesnese nevar nezināt Civilprocesa likuma 230.panta ceturtajā daļā paredzētās prasības nolēmuma sastādīšanai.

[1.3] Disciplinārlietas ierosināšanas lēmumā iekļauts lūgums izvērtēt jautājumu par tiesneses nosūtīšanu uz profesionālās darbības ārpuskārtas novērtēšanu.

[1.4] Paskaidrojumā Augstākās tiesas priekšsēdētājam tiesnese norādījusi, ka Civilprocesa likuma 141.pants ir vienīgā norma, kas regulē kārtību, kādā tiek pārsūdzēti lēmumi prasības nodrošināšanas jautājumos. Minētajā pantā atsevišķi nav izdalīta lēmuma pārsūdzēšanas kārtība atkarībā no tā, vai noraidīts prasības nodrošinājums, kas iesniegts pirms prasības celšanas tiesā, vai jau ierosinātā lietā. Civilprocesa likuma 141.panta pirmā daļa paredz, ka par lēmumu, ar kuru noraidīts pieteikums par prasības nodrošināšanu, var iesniegt blakus sūdzību. Tiesnese norādījusi uz vairākiem konkrētiem citu tiesu pieņemtajiem lēmumiem, ar kuriem noraidīti prasības nodrošināšanas pieteikumi pirms prasības celšanas tiesā un paredzēta lēmumu pārsūdzēšanas iespēja. Tiesnesis ir atbildīgs par savā lietvedībā esošu lietu, bet personīgi nesūta nolēmumu lietas dalībniekiem un neiepazīstina ar lietas materiāliem. Tiesneša palīgs un tiesas sēžu sekretārs pārzina savus darba pienākumus un strādā patstāvīgi. Konkrētajā gadījumā lēmuma norakstu iespējamajam atbildētājam nosūtīja tiesneša palīgs. Pēc iespējamā atbildētāja pārstāvja lūguma sekretāre iepazīstināja iespējamā atbildētāja pārstāvi ar pieteikuma materiāliem.

[2] Tiesnešu disciplinārkolēģijas sēdē tiesnese S. Meliņa papildus rakstveida paskaidrojumiem norādīja, ka Augstākās tiesas priekšsēdētājs nav lūdzis un viņa nav sniegusi paskaidrojumus par iespējamo Civilprocesa likuma 230.panta ceturtais daļas pārkāpumu, nesniedzot lēmuma argumentāciju. Nepiekrīt lēmumā norādītajam, ka lēmums par pieteikuma par prasības nodrošināšanas noraidīšanu nav argumentēts.

Atzīst, ka lēmums par prasības nodrošinājuma noraidīšanu iespējamajam atbildētājam nosūtīts nepamatoti, kā arī iespējamais atbildētājs nepamatoti iepazīstināts ar pieteikuma materiāliem.

[3] Augstākās tiesas priekšsēdētāja A. Strupiša rakstveida paskaidrojumā norādīts, ka tiesnese lēmumā, atsaucoties uz tiesību normām un juridisko literatūru, ir metodoloģiski konstatējusi, kas ir jāpārbauda, bet tajā pašā laikā neviens no pārbaudāmajiem apstākļiem nav ne vērtēts, ne argumentēts pēc būtības, izvērtējot pieteikumā norādītos un aprakstošajā daļā ietvertos pieteikuma faktiskos apstākļus. Tiesneses pieņemtais lēmums neatbilst tiesas nolēmuma minimālajiem kritērijiem.

[4] Tieslietu ministra pilnvarotā pārstāve E. Gintere norādīja, ka Tieslietu ministrijas ieskatā sūdzības pārbaudes ietvaros konstatētas neskaidrības tiesību normu piemērošanā, tādēļ Tieslietu ministrija vērsusies Augstākajā tiesā. Vērtējot Augstākās tiesas priekšsēdētāja lēmumā norādītos apstākļus, uzskata, ka disciplinārlieta ierosināta pamatoti.

Motīvu daļa

[5] Pārbaudījusi Augstākās tiesas priekšsēdētāja A. Strupiša 2022.gada 3.maija lēmumā

norādītos apstākļus un rakstveida paskaidrojumos norādītos apsvērumus, uzklaušījusi tiesneses paskaidrojumus, tieslietu ministra pilnvarotās pārstāves paskaidrojumus, Tiesnešu disciplinārkolēģija atzīst, ka nepastāv šķēršļi disciplinārlietas izskatīšanai disciplinārkolēģijas sēdē un tiesnese ir saucama pie disciplinārās atbildības par tīšu likuma pārkāpumu lietas izskatīšanā un lietas izskatīšanā pieļautu rupju nolaidību.

[6] Tiesnešu disciplinārās atbildība likuma 3.panta otrā daļa noteic, ka persona, kas tiesīga ierosināt disciplinārlietu, ja ir pamats ierosināt šādu lietu, organizē saņemto materiālu vispusīgu iepriekšējo pārbaudi un pieprasa tiesneša rakstveida paskaidrojumu.

Apstākļi, ka Augstākās tiesas priekšsēdētājs nav pieprasījis paskaidrojumu par vienu no iespējamiem pārkāpumiem – lēmuma argumentācijas nesniegšanu, pats par sevi nerada sekas, kas dotu pamatu disciplinārlietas izbeigšanai. Saņemot Augstākās tiesas priekšsēdētāja 2022.gada 3.maija lēmumu tiesnese tika informēta par visiem pamatiem disciplinārlietas ierosināšanai. Tiesnese savus paskaidrojumus attiecībā uz iespējamo Civilprocesa likuma 230.panta ceturtās daļas pārkāpumu, nesniedzot lēmuma argumentēšanu, varēja izteikt rakstveida paskaidrojumā.

Turklāt, piedaloties Tiesnešu disciplinārkolēģijas sēdē, tiesnesei ir nodrošinātas tiesības sniegt paskaidrojumus par visiem lēmumā par disciplinārlietas ierosināšanu norādītajiem apstākļiem.

[7] Latvijas Republikas Satversmes 83.pants noteic, ka tiesneši ir neatkarīgi un vienīgi likumam padoti.

Likuma „Par tiesu varu” 10.panta pirmā daļa noteic, ka, spriežot tiesu, tiesneši ir neatkarīgi un pakļauti tikai likumam.

Eiropas Padomes Komisija Tiesu efektivitātei (CEPEJ), atsaucoties uz Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendāciju dalībvalstīm CM/Rec(2010)12 „Par tiesnešiem: neatkarība, efektivitāte un atbildība”, ko Ministru komiteja pieņēma 2010.gada 17.novembrī, uzsvērusi, ka likuma interpretācija, faktu novērtēšana vai pierādījumu svēršana, ko tiesneši veic, lai noteiktu lietas, nedrīkst radīt civiltiesisko vai disciplināro atbildību, izņemot ļaunprātību un rupjas neuzmanības gadījumus (*sk. Ziņojums. Latvijas tiesu sistēmas novērtējums, pamatojoties uz CEPEJ izstrādāto metodiku un instrumentiem. 2018.gada marts. CEPEJ-COOP(2018.)1., 57.lapa*).

Nemot vērā minēto, tiesneša pieņemtā lēmuma saturs, argumentācijas veids un apjoms vispārīgi ietilpst tiesneša neatkarības jomā un nerada disciplināro atbildību. Taču var būt atsevišķi izņēmuma gadījumi, kad iztrūkst tiesneša nolēmuma pamatojums.

Civilprocesa likuma 230.panta ceturtā daļa noteic, ka motīvu daļā norāda konstatētos faktus, pierādījumus, uz kuriem pamatoti tiesas un tiesneša secinājumi un argumenti, kā arī normatīvos aktus, pēc kuriem tiesa vadījies.

Civilprocesa likuma 140.¹ panta pirmā daļa nosaka pienākumu, lemjot jautājumu par prasības nodrošinājumu, vērtēt prasības pirmšķietamo (*prima facie*) formālo juridisko pamatojumu.

Tiesnešu disciplinārkolēģija atzīst, ka pretēji minēto tiesību normu noteikumiem lēmuma motīvu daļā nav norādīti argumenti, no kuriem tiesnese vadījies un kāpēc prasība pirmšķietami nav pamatota.

Būtiska tiesneša darba daļa ir tiesas nolēmumu taisīšana, nolēmumiem ir jābūt

argumentētiem. Līdz ar to, lēmuma motīvu daļā nenorādot pamatojumu, tiesnese nav izpildījusi likuma prasības par nolēmumu motīvu daļas saturu.

Disciplinārkolēģija piekrīt ierosināšanas lēmumā norādītajam, ka lēmuma motīvu daļā iekļautās vispārīgās frāzes par pušu diametrāli pretēju viedokli un atsauce uz prasības pirmšķietami juridisko pamatojumu, neliecina, ka tiesnese būtu iedziļinājusies pieteikumā norādīto apstākļu izvērtēšanā, vērtējusi iespējamās sprieduma izpildes apdraudējumu un analizējusi tam pievienotos pierādījumus. Līdz ar to lēmums nav motivēts likumā noteiktajā kārtībā un apmērā. Tādēļ pārkāpums uzskatāms par rupju un tīšu, jo tiesnese nevar nezināt Civilprocesa likuma 230.panta ceturtajā daļā noteikto nolēmuma sastādīšanas kārtību.

Tomēr ņemot vērā Civilprocesa likuma 140.panta pirmās daļas regulējumu attiecībā uz pieteikuma izskatīšanas termiņu, proti, pieteikums izlemjams nākamā dienā pēc saņemšanas, kas neapšaubāmi ietekmē lēmuma saturu, Disciplinārkolēģija uzskata, ka šis apstāklis ņemams vērā nosakot disciplinārsodu.

[8] Lietā nav strīda par to, ka, izskatot iespējamā prasītāja [...] pieteikumu par prasības nodrošināšanu pret iespējamo atbildētāju SIA [...], lēmums, ar kuru noraidīts pieteikums par prasības nodrošināšanu pirms prasības celšanas, nosūtīts iespējamajam atbildētājam SIA [...], iespējamā atbildētāja pārstāvim nodrošināta iepazīšanās ar pieteikumu un tam pievienoto dokumentu saturu, iespējamajam atbildētājam nosūtīta arī iespējamā prasītāja [...] blakus sūdzība.

Tiesības pieprasīt prasības nodrošināšanu ir svarīgas procesuālās tiesības, ko prasītājs var izmantot jebkurā tiesas procesa stadijā, un prasības nodrošināšana un ar to saistīto jautājumu izlemšana ir civilprocesa būtiska sastāvdaļa (*sk. Satversmes tiesas 2010.gada 30.marta sprieduma lietā Nr.2009-85-01 11.punktu, Satversmes tiesas 2012.gada 29.oktobra sprieduma lietā Nr.2012-05-01 10.punktu*).

Civilprocesa likuma 137.panta sestā daļa noteic, ka jautājumu par prasības nodrošināšanu (...) pieļaujams izskatīt jebkurā procesa stadijā, kā arī pirms prasības celšanas tiesā.

Civilprocesa likuma 139.pantā noteikts speciālais tiesību aizsardzības līdzeklis, kas paredzēts gadījumos, kad iespējamā prasītāja tiesība pēc saistības izpildījuma ir aizsargājama vēl pirms prasības celšanas tiesā.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 140.panta pirmo daļu tiesa jautājumu par prasības nodrošināšanu izskata bez tiesas sēdes, nepaziņojot iespējamam atbildētājam. Līdz ar to iespējamais atbildētājs par lēmuma pieņemšanu netiek informēts un viņam nav piešķirtas tiesības izteikt savus iebildumus par iesniegto pieteikumu. Lēmums, ar kuru tiek noraidīts pieteikums, tostarp pirmsprasības celšanas stadijā, iespējamā atbildētāja tiesiskās intereses neaizskar.

Civilprocesa likuma 141.panta trešajā daļā noteiktā lēmumu paziņošanas kārtība (ne agrāk kā trešajā dienā pēc tā pieņemšanas) attiecas tikai uz lēmumiem, ar kuriem ir apmierināts prasības nodrošinājums.

Līdz ar to, kā pamatoti norādīts ierosināšanas lēmumā, tiesai nebija pamata sūtīt lēmuma norakstu iespējamajam atbildētājam un ļaut iepazīties ar lietas materiāliem, tādēļ atzīstams, ka tiesnese ir pieļāvusi rupju nolaidību nepietiekoši organizējot un kontrolējot tiesas sastāva darbu.

[9] Civilprocesa likuma 441.panta pirmā daļa noteic, ka pirmās instances tiesas un

apelācijas instances tiesas lēmumus var pārsūdzēt atsevišķi no tiesas sprieduma lietas dalībnieki, iesniedzot blakus sūdzību, pirmkārt, likumā noteiktajos gadījumos, otrkārt, ja tiesas lēmums kavē lietas virzību.

Civilprocesa likuma 141.panta pirmā daļa noteic, ka par lēmumu, ar kuru noraidīts pieteikums par prasības nodrošināšanu var iesniegt blakus sūdzību.

Normā nav paredzēts izņēmums attiecībā uz Civilprocesa likuma 139.panta piemērošanu.

Disciplinārlietas ierosināšanas lēmumā ir minēts Augstākās tiesas 2015.gada tiesu prakses apkopojums „Tiesu prakse prasības nodrošināšanas lietās”, kurā ir minētas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas atziņas, ka „Civilprocesa likuma 139.panta nosacījumi neparedz iespēju iesniegt blakus sūdzību par lēmumu, ar kuru noraidīts pieteikums par prasības nodrošināšanu pirms prasības celšanas, lēmums arī nekavē lietas virzību.”

Pārbaudot tiesneses paskaidrojumos norādīto informāciju par konkrētās citu tiesu izskatītajās lietās pieņemtajiem lēmumiem, Tiesnešu disciplinārkolēģija secina, ka vairākos lēmumos, ar kuriem noraidīts pieteikums par prasības nodrošināšanu pirms prasības celšanas stadijā, norādīta pārsūdzēšanas kārtība.

Tiesnešu disciplinārkolēģija ņem vērā, ka Civilprocesa likuma 139.pantā vispār nav apskatīts jautājums par lēmumu pārsūdzamību, savukārt Civilprocesa likuma 141.panta pirmajā daļā nepārprotami norādīts, ka par lēmumu, ar kuru noraidīts pieteikums par prasības nodrošināšanu, neizšķirot situācijas, kad lēmums pieņemts pirms vai pēc prasības celšanas, var iesniegt blakus sūdzību. Par minēto jautājumu nav atrodamas tiesu prakses atziņas, kurās būtu argumentēta pozīcija, kāpēc attiecībā uz lēmumu, ar kuru noraidīts pieteikums par prasības nodrošināšanu pirms prasības celšanas tiesā, nav piemērojama Civilprocesa likuma 141.panta pirmajā daļā noteiktā pārsūdzēšanas kārtība, kā arī nevar atzīt, ka pastāvētu viennozīmīga un vienota tiesu prakse. Šādos apstākļos Tiesnešu disciplinārkolēģijas ieskatā disciplinārlietas ierosināšanas lēmumā minētā tiesneses rīcība, neargumentējot atkāpšanos no judikatūras, neveido nedz tīša likuma pārkāpuma, nedz rupjas neuzmanības sastāvu.

Tāpat Disciplinārkolēģija nesaskata pamatu atzīt par likuma pārkāpumu apstākli, ka tiesnese lēmuma aprakstošajā daļā atspoguļoja iespējamā atbildētāja paskaidrojumus.

Disciplinārlietas izskatīšanas gaitā ir nodibināts, ka iespējamais atbildētājs paredzot pieteikuma iesniegšanu jau iepriekš 2021.gada 1.jūnijā bija sniedzis paskaidrojumus tiesā, kuri ar tiesas priekšsēdētājas pienākumu izpildītājas rezolūciju tika nodoti sastāvam pievienošanai lietai, kura bija ierosināta 2021.gada 2.jūnijā.

Šādos apstākļos Disciplinārkolēģijas ieskatā iespējamā atbildētāja paskaidrojumu par lietas apstākļiem iekļaušanu lēmuma aprakstošajā daļā nevar atzīt par tīšu likuma pārkāpumu. Tāpat no lēmuma motīvu daļas redzams, ka iespējamā atbildētāja paskaidrojumi nav tikuši vērtēti pieteikuma izlemšanā, tādējādi ievērojot pieteikuma izlemšanas kārtību.

[10] Atbilstoši Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 7.panta piektajai daļai, uzliekot disciplinārsodu, Tiesnešu disciplinārkolēģija ņem vērā disciplinārā pārkāpuma raksturu, tā sekas, tiesneses vainas pakāpi nodarījumā, ziņas, kas raksturo viņas personību un iepriekšējo darbību tiesneses amatā.

Tiesnese S. Meliņa tiesneša amatā iecelta 1997.gada 2.oktobrī. 2019.gada 18.jūlijā Tiesnešu kvalifikācijas kolēģija veica tiesneses profesionālās darbības novērtēšanu, sniedzot pozitīvu atzinumu.

Ņemot vērā, ka tiesnese atzina savu vainu nepietiekošā darba organizācijā, kā arī šā lēmuma 7.punktā norādīto, Tiesnešu disciplinārkolēģija atzīst, ka tiesnesei S. Meliņai uzliekams disciplinārsods – piezīme.

Vienlaikus Disciplinārkolēģija nekonstatē pamatu tiesneses S. Meliņas nosūtīšanai uz profesionālās darbības ārpuskārtas novērtēšanu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 7.panta ceturtās daļas 1.punktu, 11.¹panta pirmo daļu, Tiesnešu disciplinārkolēģija

nolēma

Uzlikt Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesnesei Sandrai Meliņai disciplinārsodu – piezīmi.

Lēmumu tiesnese var pārsūdzēt Disciplinārtiesā septiņu dienu laikā no lēmuma saņemšanas dienas.

Sēdes priekšsēdētājs

V. Maksimovs

Kolēģijas locekļi

K. Berķis
I. Freimane
A. Uminskis
I. Preisa
I. Rūķe
L. Slica
A. Šilova